

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مطالعات تربیتی و روان‌شناسی
دانشگاه فردوسی مشهد

مجله علمی - پژوهشی

ویژه نامه کتابداری و اطلاع رسانی

دوره دهم - شماره دوم - سال ۱۳۸۸

ISSN : ۱۶۰۸-۲۸۴۲

تاریخ انتشار این شماره : پاییز ۱۳۸۸

بروکانه انتشار نشریه: نامه شماره ۱۲۴۱۱۴۰۵ مورخ ۸۲/۲/۱۲

این مجله با غمقاری انجمن ایرانی تعلیم و تربیت منتشر می‌شود
و به استناد مجوز شماره ۰۰۲۷۲۰۰/۳/۹۱۰ مورخ ۰۳/۰۶/۲۰۱۳ کمیسیون
نشریات علمی کشور دارای اعتبار علمی - پژوهشی است.

این مجله در پایگاه‌های زیر نایاب می‌شود:
- پایگاه استادی علوم ایران (ISC)
- پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (SID)
- پایگاه پاک اطلاعات نشرات کمپانی Magiran

مطالعات تربیتی و روان‌شناسی

مجله علمی - پژوهشی

ویژه نامه کتابداری و اطلاع رسانی

دوره دهم شماره دوم سال ۸۸

فهرست متندرجات

عنوان	نوسنده	صفحة
تحلیل و مقایسه شبکه عقیومی حاکم بر سرعتونان های موضوعی و معنو فارسی کتابداری و اطلاع رسانی بر اساس روبکرد تحلیل حوزه	مریده آخوندی، دکتر محمد رضا ذاولینه، دکتر محمد حسین دهانی، دکتر بختیار شعبانی و رکن عامله سریع	۵
تحلیلی بر ذخمه و بازیابی اطلاعات در پرتو نظریه های معنایی بورسی عوامل مؤثر بر مهارت های جستجوی پیوسته دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز	دکتر جعفر شهراد، فروغ رحیمی	۴۹
جالش های شیوه نگارش زبان فارسی در بازبینی اطلاعات از مونورهای کاوش و وب	محمد سادق عبدالپیغمحمدی، دکتر میلان رسول جوگار	۶۷
بورسی مقایسه ای الگوی جستجوی کلیدواژه ای با دریافت کمک و الگوی جستجوی بدون دریافت کمک در مونور کاوش گوگل از دیدگاه کاربران	دکتر رحیم حبائی، آمنه سادات طاهریان	۹۱
وب منجی دانشگاه های دولتی کشور به منظور تعیین میزان مشارکت آنها و شناسایی وب سایت های هسته	دکتر مجتبی نوکاریزی، فرشید داشن، فرامرز سهیلی	۱۱۳
بورسی و مقایسه دسترسی بذری وب سایت وزارت تعاون ایران بر اساس شاخص های گنسرسیوم و وب جهان گستر و نجارب کاربران	دکتر محمد حسن زاده، فاطمه نویدی	۱۳۵
بورسی و مقایسه میزان استناد به این ایندوشنده در وب علوم آی اس آی به مجله های موجود در راهنمای مجله های دسترسی آزاد در طول سال های ۲۰۰۳-۲۰۰۸ دسترسی بذری و زوال استنادهای انترنسی در مجله های دسترسی آزاد نمایه شده در ISI: یک مطالعه موردی	رسول گذشت، دکتر احمد شعبانی	۱۵۷
بزوشنی پرآمون ندوین برنامه راهبردی برای گروه آموزشی کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه فردوسی مشهد: شناسایی مسائل، عوامل مطرح و مدل پیشنهادی	محمد کریم صابری، علیرضا استندباری مقدم	۱۷۹
بورسی عوامل مؤثر بر تجربه بزوشنی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فردوسی مشهد	دکتر مهری بوریخ، شعله ارجمندیور	۲۰۱
مدیریت رسانه ای و مهندسی افکار عمومی	حسن پهلوانی، دکتر محمد رضا ذاولینه	۲۲۷
	دکتر محمد حبیم عیوضی	۲۵۱

تاریخ دریافت: تابستان ۱۳۸۸
تاریخ پذیرش: تابستان ۱۳۸۸

پژوهشی پیرامون تدوین برنامه راهبردی برای گروه آموزشی کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد: شناسایی مسائل، عوامل مطرح و مدل پیشنهادی

چکیده

مقاله حاضر گزارشی از یک طرح پژوهشی پیرامون تدوین برنامه راهبردی برای گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد می‌باشد. هدف پژوهش، شناسایی عامل‌ها و عوامل‌های مطرح و نیز مدل مناسب در تدوین برنامه راهبردی است. بر اساس فرایند برنامه‌ریزی راهبردی، به مطالعه محيط بیرونی به روش کتابخانه‌ای و مطالعه دوونی به روش پیشنهادی برداخته شد. به این سلسله وضعيت گروه و امکاناتی که در انتظار داده از دیدگاه سه گروه دانشجویان شامل به تحصیل، دانش آموختگان کارشناسی ارشد و دکترا و نیز اعضاء هیأت علمی گروه و مسؤولان دانشگاه از طبقه پرسناله، مسامجه و سیاهه و اوس مورد سنجش قرار گرفت. اطلاعات به دست آمده از مردم مقاطعه، بر اساس تحلیل SWOT موردن تقییه و بررسی قرار گرفت و توسعه‌دهنده‌ها و فرموله شناسایی شد. تحلیل این عصرها امکان طراحی هدف‌های راهبردی و برنامه‌پیشنهادی را به وجود آورد.

کلیدواژه‌ها: برنامه راهبردی، مدل‌های برنامه راهبردی، گروه آموزشی کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد

مقدمه

امروزه برنامه‌ریزی راهبردی گونه مشخصی از برنامه‌ریزی به شمار می‌آید که به صورت نظاممند بهترین روش حرکت سازمان و یا نهاد را برای رسیدن به هدف‌های مورد نظر، مشخص می‌نماید. برای سون

۱. دانشیار و عضو هیأت علمی گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد
پاریکح@ferdowsi.um.ac.ir

۲. دانشجوی دکترای علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد
شله.arastoopoor@gmail.com

(1381) برنامه‌ریزی راهبردی را تلاش منظم و سازمان یافته در جهت اتخاذ تصمیم‌ها و مبارزت به اقدام‌های بنیادی تعریف می‌کند که به موجب آن چیزی سازمان (با هر موجودت دیگر)، کارایی و عملکرد آن من شخص می‌شود. بنابراین، برنامه‌ریزی راهبردی چراغ راه برای انجام موقفيت آمیز غالباً هاست و ابزار مناسی برای مدیران و کارکنان هر سازمان، در سطح کلان (کلیت سازمان و یا خرد (هر یک از زیرمجموعه‌های سازمان)، برای بهتر پیمودن مسیر چشم دستیابی به هدف‌های آن سازمان می‌باشد.

گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد، با هدف افزودن بر کیفیت برنامه‌های آموزشی و پژوهشی و فراهم آوردن امکانات لازم در جهت بالا بردن داشت و مهارت دانشجویان و داشت آموختگان از پیشنهادی به نسبت طولانی برخوردار است و هم آکنون دانشجویان این گروه در سه مقطع (کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا) مشغول به تحصیل می‌باشند. این گروه با طبق و سیعی از دانشجویان در سطوح‌های مختلف علمی سرو کار دارد. با وجود اعضای هیأت علمی با سلیقه از یک سو و وضعیت به نسبت مناسب گروه در میان سایر گروه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی در کشور از سوی دیگر عدم به کارگیری یک برنامه راهبردی، می‌تواند مانع بهره‌گیری مناسب از این امکانات باشد. از طرف دیگر نظر به تغیر و تحول مناوم در جامعه و به خصوص بازار کار، ضروری است که گروه بتواند برنامه‌های خود را این تغییرها همگام و از امکانات موجود به صورت بهینه بهره‌داری کردد و فارغ التحصیلانی مناسب با دیگری متصل کنند. تدوین برنامه راهبردی می‌تواند گروه را در ایجاد تحول و همچنان با تغییرها یاری رساند. برای ایجاد تحول، دانش‌تصویری از برنامه آینده و چشم اندازی که گروه باید به آن سو حرکت کند لازم است. به ویژه هنگامی که دانشگاه مبنی نیز به اهمیت این برنامه در سطح کلان بی برده است^۱، این امر نه تنها پیشنبایی و تعیین از راهبرد کلان دانشگاه محسوب می‌شود بلکه در سطح خرد به گروه کمک می‌کند تا هم راستا با دانشگاه سایرها خاص خود را بررسی و متنبه سازمان مادر خود رویکردی را به برای ایجاد تحول در نظر گیرد. بر این اساس، پژوهش حاضر به دنبال شناسایی این امر است که چه برنامه راهبردی می‌توان برای گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی تدوین کردن این برنامه بر چه محورهایی باید متمرکز باشد؟

به منظور پاسخ به این سؤال اساسی، ابتدا به توضیح در مورد برنامه راهبردی به طور کلی پرداخته می‌شود. سپس به منظور دست یافتن به اطلاعات مورد نیاز برای طراحی برنامه راهبردی پیشنهادی، با روش

^۱ هم آکنون برنامه‌ای در سطح کلان در دانشگاه فردوسی در جریان است

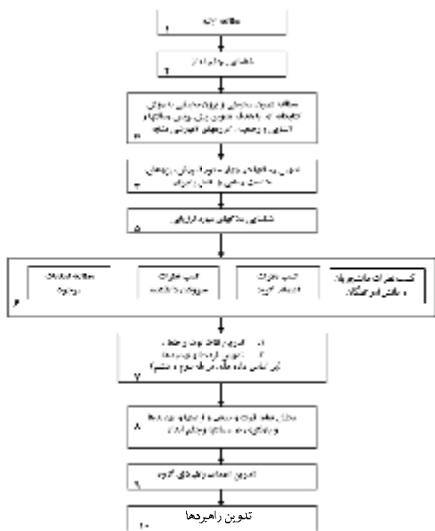
علمی و ضعیت گروه از دیدگاه ذینفعان و منابع موجود گزارش می‌گردد. تحلیل اطلاعات به دست آمده قسمت سوم مقاله حاضر را تشکیل می‌دهد. بر اساس داشت به دست آمده از بخش سوم، برنامه پیشنهادی ارائه می‌گردد. این بخش و برنامه اجرایی مربوطه، آخرین قسمت این مقاله را تشکیل می‌دهد. لازم به بادآوری است که مراحلهای برنامه راهبردی زیر ساخت لازم برای گردآوری اطلاعات، تحلیل آنها و ارائه پیشنهاد را فراهم کرده است.

برنامه‌ریزی راهبردی، انواع و مدل‌ها

برنامه‌ریزی راهبردی، رویکردی مناسب برای تعیین هدف‌ها و اولویت‌ها و روشگر چگونگی شکل گیری آنها است. این نوع برنامه‌ریزی نه تنها تعیین کننده چشم انداز آینده است، بلکه مسیر را برای رسیدن به آن هموار می‌کند. از طرف دیگر، برنامه‌ریزی راهبردی بر اساس داشت در مورد محیط بیرونی، سازمان مادر و سازو کارهای مورد نیاز شکل می‌گیرد و نیز داشت لازم را برای فعالیت‌ها فراهم می‌کند. بنابراین برنامه‌ریزی مبتنی بر آگاهی نیز شناخته می‌شود و ارزش افزوده دارد. به همین دلیل نیز تضمین کننده موقعیت مدیران در سازمان‌های انتخاعی و غیر انتخاعی می‌باشد. برنامه‌ریزی راهبردی به شیوه‌های گروگانگون در انواع سازمان‌ها و با هدف‌های مختلف به کار می‌رود. در اینجا به برخی از آنها و مدل مورد استفاده برای این طرح اشاره می‌شود.

از جمله انواع مدل‌های برنامه‌ریزی راهبردی، برنامه‌ریزی عقلایی (McClamroch et al., 2001) مدل تصمیم‌گیری سیاسی برایسون (1381)، مدل هفت S (Butler & Davis, 1992)، مدل هشتمی شب میر (Hensley & Schoppmeyer In: Birdsall & Hensley, 1994)، مدل کورال (Korral, 1380)، مدل متیوز (Matthews, 2005) مدل برنامه‌ریزی راهبردی برای سازمان‌های غیر انتخاعی (برایسون، 1381)، تحلیل‌های SWOT (Arenas Franco & Diaz, 1995) و PEST (Korral, 1380) و نیز برنامه‌ریزی بین‌المللی (Kaiser, 2005) اشاره کرد. اما، بررسی متن‌های موجود و مرتبط با هدف این پژوهش نشان می‌دهد که بین‌المللی برنامه‌ریزی راهبردی، گروههای کتابداری و اطلاع‌رسانی در خارج از ایران از مدل برنامه‌ریزی مبتنی بر هدف استفاده کرده‌اند (مبندهای مورد اشاره در مرور نوشتار از این گونه می‌باشد). از طرف دیگر، مدلی که محمدی (1383) برای ارزیابی درونی در نظام آموزش عالی ایران مورد استفاده قرار داده است، از فرایندی مشابه با مدل‌های مبتنی بر هدف پیروی می‌کند. بنابراین،

برنامه‌ریزی راهبردی مبتنی بر هدف برای این بررسی مورد توجه فرار گرفت، بر این اساس مدل زیر طراحی شد.

نمودار ۱. مراحلهای برنامه‌ریزی راهبردی برای گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد

همان طور که اشاره شد، گزینه ممکن است در انواع برنامه‌ریزی راهبردی از مدل‌های مختلف استفاده شود و لیکن به طور تقریب مراحلهای کار در همه آنها با اندکی تغییر مشابه است. در نمودار ۱، مراحلهای ۱ تا ۶ مراحلهای اولیه در برنامه‌ریزی راهبردی است که به گردآوری اطلاعات توجه دارد. مرحله ۷ به مقایسه و تحلیل اطلاعات به دست آمده و کسب دانش در مورد وضعیت موجود (محیط

دروني) و وضعیت مورد انتظار مربوط است. این داشت به نوآوری و خلاقیت برای تدوین هدفهای راهبردی در مرحله ۹ و برنامه پیشنهادی در مرحله ۱۰ می‌انجامد. این مرحله‌ها به صورت به نسبت مشابه در تمام مدل‌های پاد شده قابل ملاحظه است.

مژویی بر پژوهش‌های انجام گرفته

در خارج از ایران، در زمینه برنامه‌ریزی راهبردی برای گروههای آموزشی می‌توان به دانشکده‌هایی چند، از جمله برنامه راهبردی کتابخانه آزمایشگاهی دانشکده علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه ویسکانسین (School of Library..., 2003)، برنامه راهبردی کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه بوفالو (School of Informatics, 2005) (School of Library..., 2005) (UCLA Graduate School, 2005,..., 2005) و یا مدرسه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه اکلاهما (School of Library..., 2006) اشاره کرد. اینچون کتابداران آمریکا از معتبرترین نهادهای فعال در این حوزه بوده که در آمریکای شمالی (ایالات متحده و کانادا) و نیز پورتوریکو به پژوهش‌های این دست پرداخته و یافتهای خود را سالانه منتشر می‌کند (American Library..., 2007). در ایران نه تنها در گروههای آموزشی کتابداری و اطلاع‌رسانی، بلکه در کلیخ‌های نیز کمتر چیز پژوهش‌های انجام شده است. در این زمینه می‌توان تها به پژوهش‌های پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران (1379)، پربریخ و مدیر امامی (1379) و پژوهشی که در مرکز مدارک، کتابخانه‌ها و موزه‌های سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی سبق برای توسعه خدمات توسعه پربریخ (1386) انجام شده کرد. البته پژوهش‌های دیگری مانند پربریخ (1380)، عصاره (1383)، شعبانی و خدیوی (1383)، آزاد (1385) نیز انجام شده‌اند که گرچه هدف اصلی آنها طراحی برنامه راهبردی نبوده ولی تجربه‌های به دست آمده می‌تواند مفید باشد.

طرح پژوهش

هدف پژوهش شناسایی عامل‌ها و عصرهایی است که می‌تواند به طراحی برنامه راهبردی برای یک گروه آموزشی کمک کند. در این راستا، بر اساس مرحله‌های برنامه‌ریزی راهبردی، وضعیت گذشته گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد بر اساس مطالعه اسناد و نظر سنجی از دانش آموختگان بررسی گردید. وضعیت کنونی گروه نیز از دیدگاه دانشجویان، دانش آموختگان، اعضاء هیئت

علمی و مسئولان دانشکده بررسی و انتظارات آنها شناسایی شد. برای کسب اطلاعات در مورد شرایط مجتمعی در دانشکده، وضعیت کتابخانه، کارگاه کتابداری و اتاق رایلهه مورد بررسی و مطالعه قرار گرفت.

این مطالعه‌ها از نوع کاربردی بوده و به روش پیمایش با استفاده از نظر سنجی و تحلیل محاجی این

برخی اسناد و مدارک انجام شد. ۳ بررسی‌های گردآوری نظرات دانشجویان کارشناسی، کارشناسی ارشد و دانش آموختگان کارشناسی ارشد، ۵ گروه سوال برای پنج دسته مصاحبه^۱ و ۳ سیاهه وارسی برای

بررسی وضعیت کتابخانه، کارگاه و اتاق رایلهه که توسط پژوهشگران طراحی شدند، ایازراهای گردآوری اطلاعات بودند. مطالعه بیرونی که معیارهای لازم برای نظر سنجی‌ها و ارزیابی‌ها را فراهم کرد و چهار محور آموزش، پژوهش، خدمت‌رسانی و تعامل، که از طریق این مطالعه شناسایی شد، زیر ساخت نظری پرسش‌نامه‌ها و سؤال‌های مصاحبه را تشکیل داد همچنین این موارد بستر لازم را برای کنترل روابط و پایانی ایازراهای گردآوری اطلاعات فراهم کرد.

جامعه آماری نظر سنجی‌ها را ۲۰۴ نفر دانشجوی کارشناسی، ۲۶ نفر دانشجوی کارشناسی ارشد، ۸

نفر دانشجوی دکترای رشته کتابداری دانشگاه فردوسی، ۱۷ نفر دانش آموزخانه و شهه کتابداری دانشگاه فردوسی (ه) ترتیب ۱۳ نفر در مقطع کارشناسی ارشد و ۴ نفر در مقطع دکترا^۲ ۷ نفر^۳ عضو هیأت علمی

گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی و ۴ نفر از مسئولان دانشکده^۴ تشکیل داد. افزون بر این گروه‌ها، به مغفلور سنجش محیط درونی، پیشنه گروه، وضعیت کتابخانه، اتاق رایلهه و کارگاه رایلهه و پژوهش کتابداران نیز مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. با توجه به کم بودن تعداد دانشجویان کارشناسی ارشد و دکترا و همچنین دانش آموختگان کتابداری و اطلاع‌رسانی و نیز نزوم در نظر گرفتن نظرات تعلیمی اعضای گروه و نیز مسئولان دانشکده (شامل رئیس دانشکده و معاون آموزشی، پژوهشی و اداری و مالی)، در پژوهش از این پنج گروه نمونه گیری به عمل نیامد. حجم نمونه دانشجویان دوره کارشناسی با استفاده از فرمول تعیین حجم نمونه (سرایی، ۱۳۷۲)، ۱۳۲ نفر برآورد شد.

^۱ دانشجویان دکترا، دانش آموختگان دکتری دانشگاه فردوسی و دانشگاه‌ی خارجی، اعضای هیأت علمی گروه و مسئولان دانشکده

^۲ از ۹ نفر ضعو گروه دو نفر از جامعه آماری حذف شدند یک نفر پژوهشگر اصلی این طرح را بد و نفر بعد به تازگی در زمان پژوهش به گروه پیوسته بود.

^۳ یک نفر از اعضاء گروه که خود مجری این پژوهش می‌باشد و یک نفر از مسئولین دانشکده به علت مشغله زیاد مصاحبه انجام نشد.

طرح باد شده ستر لازم برای پاسخگویی به سوالهای زیر را فراهم کرد.

۱. از دیدگاه جامعه مورد پژوهش (دانشجویان و داش آموختگان در مقاطعه‌های تحصیلی مختلف) اعضاء هیأت علمی و مسؤولین دانشکده گروه آموزشی کتابداری و اطلاع‌رسانی در چه وضعیت قرار دارد؟

۲. چه فرصت‌ها، تهدیدها، ضعفها و توانمندی‌هایی برای طراحی برنامه راهبردی گروه وجود دارد؟

۳. برای آینده گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی چه برنامه‌ای را می‌توان طراحی کرد؟

بر اساس فرایند برنامه‌ریزی راهبردی نشان داده شده در نمودار ۱ مرحله‌های انجام مطالعه به شرح زیر می‌باشد:

۱. مطالعه اولیه، که شامل برنامه‌ریزی برای برنامه‌ریزی نیز می‌شود به برسی برنامه‌های مشابه داخلی و خارجی پرداخته و بر اساس آن پیشنهاد پژوهش، و به عبارتی همکاران طرح، بودجه مورد نیاز، مدت زمان و مراحلهای کار تعیین شد.

۲. به منظور شناسایی هدف‌ها، رسالت و چشم انداز گروه، متن‌ها و استاد مربوط به گروه شناسایی شد. در این متن‌ها اطلاعاتی در مورد رسالت و چشم انداز به دست نیامد. فقط هدف‌های گروه شناسایی شد.

۳. مطالعه محظوظ پیرونی، از طریق برسی نظریه‌ها، وضعیت رقبه‌ها، شرایط جامعه و دانشگاه انجام شد. در نتیجه این مطالعه فرصت‌ها و تهدیدها شناسایی شدند. در ضمن اطلاعات به دست آمده در این مرحله به تهیه و پردازش اول رسالت و چشم انداز، تعیین محورهای بررسی‌ها و نیز معیارهای لازم برای نظرسنجی‌ها کمک کرد.

۴. مطالعه درونی، نظر سنجی‌ها و برسی امکانات، ضعفها و توانمندی‌ها و انتظارات را مشخص کرد.

۵. مقایله و تحلیل اطلاعات مرحله ۳ و ۴ بر اساس روش SWOT، رهنمودهای لازم برای بازنگری در چشم انداز و رسالت و تعیین هدف‌های راهبردی را ارائه داد.

۶. بر مبنای چشم انداز، رسالت و هدف‌های راهبردی طراحی شده، برنامه راهبردی پیشنهادی تدوین شد.

از آنچه تکه بدون برنامه اجرایی امکان عملی شدن برنامه راهبردی نبود، با صرف وقت بیشتر برنامه اجرایی پیشنهادی نیز طراحی و پیشنهاد شد.

یافته‌ها و تحلیل آنها

الف. مطالعه پیرونی

بحث در مورد جامعه اطلاعاتی به دهه ۱۹۶۰ میلادی بر می‌گردد. این بحث تحت تأثیر پژوهش‌های جدید اقتصادی صورت گرفته است. توجه و برنامه‌ریزی کشورهای توسعه یافته جهان همچون ایالات متحده آمریکا، فرانسه و ژاپن برای تبدیل جامعه خود به جامعه اطلاعاتی سنگین تخلوات و نیز بهنها کوئی در زمینه این تحول بزرگ اجتماعی را بین گذاشت (عمتمدزاد، ۱۳۸۲). در جنون شرایط یکی از عمده رسالت‌های دانشگاه‌ها پاسخ به نیازهای جامعه اطلاعاتی است. دانشگاه به متوله یکی از نهادهای خدمت‌گذار در عرصه انتلای علمی جامعه و تربیت نیروی انسانی متخصص و مورد نیاز جامعه است. در این راستا از جمله هدف‌های آنها تربیت نیروی انسانی مناسب و افزایش اطلاعات و داشت در جامعه است. تحلیل هدف‌ها و رسالت‌های پنج دانشگاهی^۱ که از سال ۲۰۰۵ در فهرست ۵۰۰ دانشگاه برتر جهان (۲۰۰۸) ...، (Institute of Higher Education...، ۲۰۰۸) هستند و در رأس فوار گرفته‌اند، نشان می‌دهد که معیارهای برتری رقابتی پیشتر بر فعالیت‌هایی تمکر دارد که هدف آنها توانمندی‌سازی فارغ‌التحصیلان با توجه به پاسخگویی به نیازهای فردی و اجتماعی آنها و در نتیجه جامعه است. به عنوان نمونه، دانشگاه کمبریج چهارمین دانشگاه در فهرست^۲ در بین رسالت خود به خدمت‌گذاری به جامعه از طریق آموزش و پژوهش در تمام سطوح دانشگاهی اشاره می‌کند (University, 2008). دانشگاه کالیفرنیا در برگلی در بین رسالت خود علاوه بر اشاره به همین نکته، به فعالیت‌های پژوهشی خود و استفاده از یافته‌های آنها در سطح جامعه نیز اشاره دارد (University of California's Mission, 2004).

گروه‌های آموزشی در درون یک دانشگاه نیز در پیوند با رسالت دانشگاه متبع خود طراحی می‌شود. برای نمونه، رسالت گروه آموزشی کتابداری دانشگاه وسکلیسین^۳ به این شرح است: تربیت حرفه‌مندانی که

^۱ این دانشگاه‌ها به ترتیب صارتند از هاروارد، کمبریج، استنفورت دانشگاه کیلفرنیا در برگلی، و ام، آی، تی.

² The Wisconsin Library School

بنوایند بین اطلاعات و مردمی که به آن نیاز دارد پیوند برقرار کنند و در نتیجه در خلق، تولید و توزیع دانش و خلق فکر جمیع سهیم باشند. بدینهی است دستیابی به این امر به ساز و کارهای سیار زیادی نیاز دارد. در این راستا مصالحه با سه تن از دانش آموختگان ایرانی از دانشگاه‌های کشورهای غربی (عنی انگلستان، فرانسه و دانمارک) که به تازگی تحصیل خود را به پایان رسانیده و به ایران بازگشته بودند، انجام شد. یافته‌ها نشان داد که در تئامی این دانشگاه‌ها امکانات لازم از جمله امکانات رایانه‌ای و منابع علمی برای آموزش و پژوهش بدون محدودیت برای دانشجویان فراهم بوده است. محظوظ علمی و دوستانه توأم با اعتماد زیاد که در آن دانشجویان دکترا مانند اعضاء هیئت علمی به شمار می‌آمدند، شرایط خوبی برای پذیرگیری و پژوهش به وجود آورده بود.

در ایران نیز تشکیل جامعه دانایی محور مورد توجه قرار گرفته است. برنامه چهارم توسعه (1383) و سند چشم انداز بیست ساله (1382) بر این اساس چهار و نیمۀ عمده و اصلی دانشگاه و نظام آموزش عالی به طور کلی آموزش، پژوهش، تربیت نیروی انسانی ماهر و توسعه فرهنگی جامعه تعیین شده است (محسن ۱۳۸۳: ۱۱). در سند چشم انداز بیست ساله، مأموریت دانشگاه‌ها تعالی و پیشرفت کشور تعیین شده است. در این رابطه برتری رفاقت برای دانشجویان، تأکید بر جنش نرم‌افزاری و تولید علم، و رشد اقتصادی، نیز یاد شده است.

بررسی رسالت دانشگاه فردوسی نشان می‌دهد که در راستای رسالت وزارت علوم و تحقیقات و فناوری، این دانشگاه نیز تربیت نیروی انسانی متخصص و خلاقی با توان حل مسئله و تقویت و گسترش دوره‌های تحصیلات تکمیلی به سوی اولویت‌های توسعه کشور را رسالت اصلی خود در نظر گرفته است.^۱ بدینهی است که این رسالت باید مبایی رسالت و هدفهای گروههای آموزشی از جمله گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی قرار گیرد. بر اساس مرور برنامه‌های راهبردی دانشگاه‌های مشابه و نیز نظرات دانش آموختگان خارج از کشور، امکانات نرم افزاری و ساخت افزاری و نیز شرایط لازم از نظر فضای فرهنگی و اجتماعی مناسب و نیز دسترسی آزاد و نامحدود به منابع از جمله شرایط مطلوبی است که برای دانشجویان فراهم شده است تا آنها بتوانند نمونه‌هایی باشند در اثبات تلاش نظام آموزش برای تحقق رسالت. در بررسی وضعیت جامعه در رابطه با فراهم کردن شرایطی مشابه، می‌توان تفاوت را مشاهده کرد. از نظر زیرساخت‌های مخابرایی و نظام اطلاع‌رسانی، تلاش‌های زیاد و ارزشی ای انجام شده است، ولی هنوز برای دسترسی به حجم زیاد اطلاعات تولید شده در داخل و نیز خارج با مشکلات زیادی روبرو هستیم. مسائل

اقتصادی، تحریم‌های اقتصادی، مشکل استخدام، افزایش تعداد دانشجو و نیز تورم از جمله موانع عده‌های در این رابطه به شمار می‌روند.

ب. مطالعه درونی

همان طور که پیش اشاره شد، گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی یکی از گروه‌های پاسخ‌گیر در ایران است. در این گروه ۹ نفر شامل دو نفر استاد، سه نفر دانشیار، یک نفر استادیار و سه نفر مربی فعالیت دارند. این اطلاعات را می‌توان در جدول زیر مشاهده کرد.

جدول ۱. اطلاعات جمعیت شناختی اعضای هیأت علمی گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی مشهد

		محل فراشت از تحصیل		وضعیت شغلی		جنیت			
		Dانشگاه‌های خارج	Dانشگاه‌های داخل	اعضاء بازنیت‌هه فعل	اعضاء شاغل	مرد	زن		
فردا	۶	۳	۵	۴	۶	۳	۳		

با توجه به گسترده‌گی مطالعه‌های انجام شده، به منظور در نظر گرفتن یک روال منطقی برای ارائه یافته‌های مطالعه درونی، اطلاعات به دست آمده بر اساس ۴ مفهوم مورد توجه در این پژوهش، یعنی آموزش، پژوهش، خدمت‌رسانی و تعامل پذیری، ارائه می‌شود. در هر قسمت، در صورت تابع، یافته‌ها از دیدگاه گروه‌های مختلف جامعه مورد پژوهش ارائه می‌شود. در شرایطی که فضایت در مورد واقعیت‌ها بر اساس میانگین انجام می‌گیرد، حد وسط ۳ در نظر گرفته می‌شود. بنابراین، در مواردی که میانگین بالاتر از ۳ باشد شرایط مطلوب بوده، و هر چه از عدد ۳ فاصله بگیرد و به صفر نزدیک گردد، از مطالعه آن کاسته می‌شود.

آموزش

آموزش یکی از مهمترین مقوله‌ها در پیوند با برنامه‌های راهبردی برای گروههای آموزشی است. در ارتباط با این مقوله مواردی همچون توجه به کاربردی بودن برنامه آموزشی و استفاده از فناوری‌های نوین، الترازن برنامه‌های درسی به انجام فعالیت‌های پژوهشی و نقش شویتی استادان در این رابطه، تدریس

^۱ <http://gsa.um.ac.ir/>

مشارکت جویانه و میزان تعامل پذیری در کلاس‌ها، توجه به اخلاقی حرفه‌ای و تلاش در جهت معزیز اینچن‌های حرفه‌ای در درس‌ها، میزان مطابقت درس‌ها با آزمون‌های تحصیلات تکمیلی و در نهایت امکانات و تجهیزات آموزشی مورد نیاز، مطرح گردید. بررسی نظرات دانشجویان کارشناسی و ارشد در مورد آموزش نشان داد که در ۵ مورد میانگین نظر دانشجویان در مورد عامل‌های مرتبط با آموزش بیش از حد متوسط است. بنابراین می‌توان آنها را به نسبت مطلوب دانست. در سه مورد نزدیک به حد متوسط و در سایر کمی کمتر از حد متوسط (عنی، حدود ۰/۵) می‌باشد. بیش از ۶۵٪ دانش آموختگان کارشناسی ارشد در رابطه با کاربرد پذیری دروس‌ها نظر مساعد داشته و کاربرد پذیری درس‌ها را در حد "زیاد" و "بیش زیاد" می‌دانند. نظر به اینکه به اختصار این گروه بیشتر با بازار کار تمام داشتماند پیش‌تر می‌توان به نظرات آنان اطمینان کرد. در عین حال برای اینکه تعداد دانشجویانی که با این ویژگی درس‌ها موافق هستند افزایش یابد ضروری است که در رویکرد درس‌ها تغیراتی داده شود. این امر توسط دانش آموختگان در دو مقطع دکترا و کارشناسی ارشد نیز مورد تأیید فراز گرفت. در مینی رابطه در مصاحبه‌ها اعضاء هیأت علمی با توجه نظر اظهار داشتند که تحولهای جامعه زیاد است و همخوانی‌سازی درس‌ها با این تحولات با توجه به شرایط حاکم بر نظام آموزشی (شامل تعداد زیاد دانشجو در سه مقطع مشکلات استخدام و کمود امکانات) به راحتی ممکن نیست. باید توضیح داد که بر اساس تغییر در برنامه درس‌ها ۱۴ عنوان درس جدید به دوره کارشناسی افزوده شده و به عنوان اولین گروه در ایران اجرای این درس‌ها از سال ۱۳۸۲ در این دانشگاه آغاز شد. مஜین دو گریش "مدیریت اطلاعات" و "مدیریت فناوری اطلاعات" برای دوره کارشناسی ارشد در قالب یک طرح پژوهشی طراحی شد (فناحی و همکاران ۱۳۸۴). ولی هنوز مجوز اجرای آنها در رایت افتتاح شده است. در رابطه با گزینش درس‌ها به فعالیت‌های علمی و بیزدگاههای نظری، به نظر می‌آید یکی از نفعهای تقویت گروه بهره‌گیری از اعضای هیأت علمی با آرا و ویژگی‌های مختلف است. برخی از آنها بر جنبه‌های نظری و برخی دیگر بر جنبه‌های عملی تأثیر پیشتری دارند؛ چه در پژوهش‌های دیگر نیز تأکید شده است که وجود تعدد و تفاوت رأی در میان اعضای هیأت علمی یک گروه به سالمتر شدن و چند بعدی بودن قضای علمی گروه کمک می‌کند (UCLA ... Graduate School, 2005).

موقوفیت دانش آموختگان هر دوره در مقطع‌های تحصیلی بالاتر، از جمله هدف‌های سیاری از دانشجویان می‌باشد. میانگین نظرات دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد در این رابطه (عنی ۰/۵ و ۰/۳۷) شان دهنده این امر است که هر دو گروه دانشجویان انتظار دارند که گروه نقش و فعالیت پیشتری

در این امر داشته باشد، ولی انحراف استثنایدار بالاتر از ۱ نشان می‌دهد که پراکندگی نظرات در بین پاسخ‌دهندگان وجود دارد. لازم به یادآوری است که همان طور که پیشتر مشخص شد بیشتر جامعه مورد بررسی، این گروه آموزشی را در روز آمد کردن درس‌ها و برقواری تناسب بین محنای درس‌ها و نیازهای بازار کار تا حد زیادی موفق دانسته‌اند. برخلاف این تجول در این گروه آموزشی، آزمون کارشناسی به کارشناسی ارشد هنوز بر اساس نظام چهار گزینه‌ای که پیشتر بر سنجش حافظه تأکید دارد استوار است. بر اساس پایان نامه کارشناسی ارشد حافظی (۱۳۸۱) (مبلغ آزمون نیز تا سال گذشته^۱ قدمی بوده‌اند. این امر ارشد در رابطه با کاربرد پذیری دروس‌ها نظر مساعد داشته و کاربرد پذیری درس‌ها را در حد "زیاد" و "بیش زیاد" می‌دانند. نظر به اینکه به اختصار این گروه بیشتر با بازار کار تمام داشتماند پیش‌تر می‌توان به نظرات آنان اطمینان کرد. در عین حال برای اینکه تعداد دانشجویانی که با این ویژگی درس‌ها موافق هستند افزایش یابد ضروری است که در رویکرد درس‌ها تغیراتی داده شود. این امر توسط دانش آموختگان در دو مقطع دکترا و کارشناسی ارشد نیز مورد تأیید فراز گرفت. در مینی رابطه در مصاحبه‌ها آزمون کارشناسی ارشد و نیز نوع مطالعه‌آنهای تأثیر داشته باشد.

موقوفیت پس از پایان تحصیل نشان از وضعیت دستاوردهای گروه و اثربخشی آن است. به نظر مسئولان دانشکده، که خود اعضا هیأت علمی سایر گروه‌ها هستند، دانش آموختگان رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی به نسبت سایر گروه‌ها از وضیعت پهلوی برخوردارند. دانش آموختگان دکترا نیز به این بخشی گروه در زندگی حرفه‌ای اشاره کردند. چهار نفر از پنج فارغ التحصیل دکترا در بسته‌های حساسی در کشور مشغول به فعالیت می‌باشند. آثار علمی که این افراد در دوران تحصیل و یا پس از آن منتشر کردند نیز قلیل ملاحظه است. در این رابطه اعضا گروه نیز رضایت خود را از اثربخشی گروه اعلام داشته و در این مورد افزون بر اینکه به موقوفیت فارغ التحصیلان که برخی در بسته‌های کلیدی در کتابخانه‌های مراکز اطلاع‌رسانی و مدیریت گروه‌های آموزشی و یا کمیته‌ها و شوراهای داشتند مبنی متفاوت هستند توجه می‌کنند، به کیفیت مناسب پیشتر بایان نمایه‌های دفاع شده موضوع‌های خوب برخی از آنها و کاربردی بودن برخی دیگر اشاره دارند.

بسیاری از مشکلات ممکن است ریشه در عامل‌های دیگر داشته باشند. از جمله آنها باید به امکانات آموزشی و پژوهشی توجه کرد. به مینی دلیل میزان رضایت دانشجویان از امکاناتی که توسعه

^۱ مطلع سال قبل از اجرای پژوهش است.

دانشکده و با گروه در اختیار آنها قرار گرفته است مورد سؤال قرار گرفت. دانشجویان مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد با اتفاق نظر و به ترتیب با میانگین ۹/۶۲ و ۳/۱۱ امکنات را در حد سطح متوسط در نظر گرفتند. داش آموختگان و دانشجویان دکتری نیز فراهم شدن امکانات سخت افزاری و نرم افزاری بیشتر و مناسبتری را پیشنهاد کردند. در رابطه با کتابخانه و امکانات آن، دانشجویان دکتری امکانات که باید امکانات کتابخانه، ملیع و تعداد کتابداران افزایش باید و بدگاههای کتابدارانه که در گروه وجود دارد در کتابداران تقویت شود. این مشکلات کتابخانه از دید مسؤولان دانشکده نیز به دور نمانده و آنها نیز معقّلند که امکانات و منابع در کتابخانه به حد کفايت نیست.

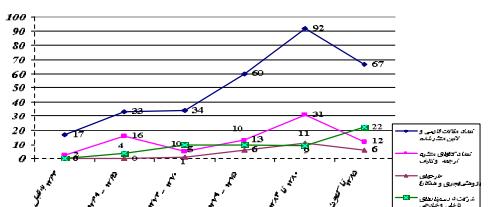
پژوهش

دومین مقوله مورد توجه در تدوین برنامه راهبردی، پژوهش است. در این رابطه، مواردی چون انجام فعالیت‌های گروهی، تقویت روحیه پژوهشی، توجه گروه به متوسط و پیشر دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد نسبت به روال انجام پایان نامه و مکاری سینمایی راهنمایی استادان و دستاوردهای علمی آنها مورد توجه قرار گرفت. در این قسمت نظرات گروههای مورد مطالعه به تفکیک در هر مورد آورده می‌شود.

در رابطه با فعالیت‌های گروهی پیشر دانشجویان دوره کارشناسی، گروه را در تقویت روحیه فعالیت‌های گروهی در انجام پژوهش در حد نزدیک به متوسط و پیشر دانشجویان کارشناسی ارشد آنرا کمتر از حد متوسط ارزیابی کردند. ولی پیشر دانشجویان کارشناسی ارشد (۴/۳) بر این باورند که برخی از این فعالیت‌ها مانند برگزاری سمینارها و نشست‌های تخصصی تشویق می‌شود. از طرف دیگر، دانشجویان دکترا بر این باورند که گروه باید نقش حمایتی خود را از برگزاری این برنامه‌ها برداشت کند. داش آموختگان کارشناسی ارشد (۷/۳) نقش تغییر کننده ای برای گروه در تشویق دانشجویان به فعالیت‌های پژوهشی در نظر گرفتند. اعضاء گروه نیز در مورد اهمیت الجام کارهای پژوهشی با همکاری دانشجویان اتفاق نظر داشتند.

در رابطه با راهنمایی پایان نامه هر دو گروه دانشجویان و داش آموختگان کارشناسی ارشد، به ترتیب با میانگین ۳/۳۸ و ۴/۳۸ ارزیابی مناسبی از هدایت استادان در پیشبرد امور پایان نامه داشتند. برخی از مسؤولان دانشکده به فعل بودن اعضاء هیأت علمی گروه از نظر تولیدات علمی اشاره کردند و تأکید نمودند که با وجود تعداد اندک، اعضاء گروه از نظر دستاوردهای علمی در وضعیت مناسبی قرار دارند. به

منظور اینکه بنوان اطلاعات دقیق تری در رابطه با تولیدات علمی اعضاء به دست آورده و بسایت‌های شخصی و رزومه‌های ۷ نفر از اعضای گروه مورد بررسی قرار گرفت. باقی‌ها در قالب مقاله‌های فارسی و انگلیسی منتشر شده، کتاب‌های تالیف و ترجمه شده، اجرا و یا همکاری در طرح‌های پژوهشی و نیز شرکت در سمینارها و مجمع‌های بین‌المللی دسته بندی شده در بازدهی ۵ ساله مورد بررسی قرار گرفت.

نمودار ۲- دستاوردهای علمی-پژوهشی اعضاء گروه در سالهای مختلف تا پایان شش ماه اول ۱۳۸۷

اطلاعات نمودار ۲ نشان می‌دهد که طی سالهای منتمی دستاوردهای گروه با وجود تعداد کم و مشغله کاری بسیار زیاد استادان، رو به افزایش گذاشته است. سیز نزولی تعداد دستاوردها بین سالهای ۸۵ تا شش ماه اول سال ۱۳۸۷ دو علت کلی می‌تواند داشته باشد، نخست کامل بودن اطلاعات در زمان گذاری آن، دوم، کوتاه بودن بازه زمانی مورد بررسی (۵/۲ سال) نسبت به سایر بازهای زمانی (۵ سال).

تعمل پذیری

بدگاه دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد با نظرات دانش آموختگان و دانشجویان دکترا و مسؤولان دانشکده در رابطه با تعامل پذیری کلاس‌ها و اعضاء گروه متفاوت است. در حالی که بر اساس میانگین نظرات دانشجویان دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد (۲/۸۴) و (۲/۷۷) تعامل در کلاس‌ها نزدیک به حد متوسط است، میانگین نظرات دانش آموختگان تعامل پذیری را در کلاس (۴/۱۵) و نیز درین استادان (۴/۰۷) مناسب ارزیابی می‌کند. اختلاف نظرین دانشجویان و دانش آموختگان ممکن است به این دلیل باشد که دانشجویان در زمان تحصیل، شرایط را در حد ایده آل می‌بینند. وقتی که از محیط آموزشی دور می‌شوند و با جامعه در ارتباط هستند و با مشکلات خاص

کاری آشنا می‌شوند، با واقعیت‌ها بیشتر آشنا شده و متعلق‌تر با شرایط برخورده می‌گشتند. دانشجویان و دانش آموختگان دکترا نیز در مصاحبه اعلام داشتند که تعامل پذیری بالایی بین برخی از استادان با هم و استادان با دانشجویان و جامعه وجود داشته است. از جمله موانعی که برای تعامل پذیری از طرف دانشجویان دکترا مسئولان دانشکده و اعضاء هیأت علمی شناسایی شد، تعداد زیاد دانشجویان است. تعداد زیاد دانشجویان دکترا مسئولان دانشکده و اعضاء هیأت علمی مستقر است. در بیشتر موارد به ویژه در کلاس‌های گروههای نیز در آنجا برگزار می‌شود، تعداد ۱۵ رایانه مستقر است. در بیشتر از یک رایانه کلاس‌هایی که وابسته به رایانه هستند، اگر رایانه‌ها خراب نباشد به طور معمول ۲ نفر با بیشتر از یک رایانه استفاده می‌کنند.^۱ ماهیت دروس‌ها ابجات می‌کند که هر یک از دانشجویان در کلاس امکان استفاده از یک رایانه را داشته باشند. بنابراین، با توجه به تعداد رایانه‌های موجود در کارگاه، دانشجویان با کمود روبرو هستند. افزون بر آن به کمود نیروی انسانی برای پشتیبانی از رایانه‌ها و فضای محدود کارگاه و اتاق رایانه نیز باید اشاره شود.

در پیوند با امکاناتی که کتابخانه در اختیار دانشجویان قرار می‌دهد، اشاره به برخی از کاستی‌های عدمه به دست آمده از بررسی سیاهه وارسی کتابخانه‌های ضروری به نظر می‌رسد. از آنچه که هچ یک از استانداردهای داخلی، مانند استانداردهای کتابخانه‌ای دانشگاهی ایران (اعلوبی، ۱۳۸۱) و استانداردهای وسائل و تجهیزات کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی (اعلوبی، ۱۳۷۸)، اشاره‌ای به تعداد رایانه در کتابخانه نکرده است، ضروری بود به استانداردهای خارجی مراجعه شود. مالون و همکاران (Malone et al., 2006) به بررسی پژوهش‌های محلى نموده در کتابخانه‌های مختلف دانشگاهی در آمریکا برداشتند. طی پژوهش‌های پیشین و نیز طی بررسی وضعیت کتبخانه‌های آنها به این نتیجه رسیدند که در کتابخانه‌های مختلف، به ازای هر ۹۰ دانشجو حداقل ۲ تا ۵ رایانه باید وجود داشته باشد. اگر حداقل این افزون بر مقولهای باد شده که در نظر سنجی‌ها مورد توجه بود، باید امکانات موجود در دانشکده نیز مطالعه می‌شد. این امکانات می‌توانند تسهیل کشند و یا مانع پیشبرد اموری و پژوهش باشند. در این قسمت باقتهای تحلیل اطلاعات به دست آمده از این بررسی که بر اساس سیاهه وارسی گردآوری شده ارائه می‌شود.

امکانات آموزشی و کمک آموزشی شامل کتابخانه، اتاق رایانه و کارگاه رایله

به طور کلی از نظر کمی و با توجه به تعداد دانشجوی پذیرش شده در هر سه مقطع^۱، یعنی ۲۳۸ نفر، امکانات موجود تنصیه‌ای را نشان می‌دهند. برای نمونه در زمان گردآوری اطلاعات، در جمیع تعداد ۵۸ رایانه در سه اتاق رایانه، کارشناسی و کارشناسی ارشد و کارگاه رایانه دانشجویان کتابداری و

خدمت‌رسانی

خدمت‌رسانی از دیگر مقولهای مورد توجه بود که فقط برای اعضاء گروه مطرح شد. با وجودی که اعضای گروه از این امر آگاه هستند که به لحاظ رسمی تعهدی برای ارائه خدمات به سایر نهادهای خارج از دانشگاه ندارند، اما ممکن بر این باروند که نه تنها گروه خدمت‌رسانی به خارج از روش کرده است بلکه وضعیت کوتی را نیز مناسب ارزیابی می‌کند. به طوری که به باور مدیر گروه، بواسطه همین امر کتابداران شاغل در کتابخانه‌های گوناگون همینه ارتیاط خوبی با اعضای گروه داشته و دارند.

از این بر مقولهای باد شده که در نظر سنجی‌ها مورد توجه بود، باید امکانات موجود در دانشکده نیز مطالعه می‌شد. این امکانات می‌توانند تسهیل کشند و یا مانع پیشبرد اموری و پژوهش باشند. در این قسمت باقتهای تحلیل اطلاعات به دست آمده از این بررسی که بر اساس سیاهه وارسی گردآوری شده ارائه می‌شود.

^۱ تعداد دانشجویان و روبروی مقطع کارشناسی در این رشته در سال‌های ۸۴ و ۸۵ و به ترتیب ۱۵۰ و ۳۶۰ نفر می‌باشند.

^۱ آمارهای دانشجویان از نشریه فرهیختگان: گزارش فعالیت‌های پژوهشی دانشگاه فردوسی مشهد (۱۳۸۵) بیست آمده است.

یافته‌های حاصل از مطالعه درونی و بیرونی و پاسخ به پرسش‌های پژوهش

بر اساس اطلاعات به دست آمده از مطالعه بیرونی، روندی که در جهان و کشور در رابطه با تربیت نیروی انسانی وجود دارد، وضعیت رقیب‌ها و نیز رسالت و هدف‌های دانشگاه‌ها، می‌توان نتیجه گرفت که پیشتر کشورها از جمله ایران اطلاعات و داشت را معمور توسعه اجتماعی و اقتصادی فرار داده‌اند. برخی از کشورها امکانات لازم برای رسیدن به توسعه را فراهم کردند و پرسخ در حال طی کردن این راه هستند و بنابراین راه زیبایی در پیش دارند. برنامه راهبردی برای این کشورها در طی کردن صحیح این راه می‌تواند مفید باشد. مطالعه درونی داشت لازم در مورد وضعیت گروه در گذشته و حال را مشخص کرد. در این فهمت می‌توان تصویری از وضعیت گروه به دست آورد و نیز به سوال نخست طرح شده برای این مطالعه که وضعیت گروه را از دیدگاه ذینفعان و نیز برنامه ریزان مورود پرسش قرار داده بود، پاسخ داد. به طور کلی از نظر آموزش و پژوهش مزتادهای زیبایی برای گروه از جمله عاملی بودن پیشتر کلاس‌های پژوهش گروه بودن آنها، توجه به اخلاق حرفه ای، اثربخشی استاناد و درس‌ها و وضعیت مناسب داشت آموختگان در فعالیت‌های علمی و اجرایی؛ پریا بودن استاناد از نظر علمی و نیز تعامل با جامعه مطرح شد. ولی امکانات در رابطه با قضاچهای رایانه‌ای تعداد رایانه برای دانشجویان کارشناسی ارشد و کارشناسی و کارگاه و کتابخانه و نیز مایع و خدمات کتابخانه مناسب ارزیابی شد. همچنین در نظر گرفتن راهبردهای پیشتر برای موقتیت دانشجویان در آزمون‌های ورودی برای ادامه تحصیل، افزایش تعامل توسط پرسخ از استاناد، کم شدن درس‌های دانشجویان دکترا و افزایش امکانات برای آنها از جمله مشکلات عنوان شد. با وجود این مشکلات، در پیش‌موارد نظرات شنان از این واقعیت داشت که وجود استاناد مجزب، آگاه و با تجربه بالای دانشگاهی، نمود مناسب گروه در سطح کشور، اشتار در نشریه علمی - پژوهشی زیر نظر گروه، استفاده مطلوب از فناوری، کیفیت کاری قابل توجه استاناد، روحیه پژوهش گرامی ساختم در گروه وجود استاناد با سلیقه تحصیل در کشورهای خارجی، تلاش استاناد در جهت ایجاد تحویل در برنامه‌های درسی و امکانات به نسبت مطلوب آموزشی و پژوهشی، برآیندی از توانمندی‌های گروه را به نمایش می‌گذارد. ولی مسئلی که مطالعه بیرونی نشان داد امتداد مشکلات بودجه، نظام آموزشی نمره گروه، تورم در جامعه و نیز گرایش به افزایش تعداد دانشجو در دانشگاه‌ها بدون توجه به راهبردهایی که عدم توازن بین استاناد و دانشجو را جبران کند در برخی موارد این توانمندی‌های گروه را کسریگر کرده و همان طور که شرح داده شد، نظرات گروهی از دانشجویان در مورد برخی از عملیات گرایش به مرکز دارد و در حد متوسط می‌باشد و یا پراکنده‌گی بین نظرات را موجب می‌شود.

در پاسخ به سؤال دوم پژوهش، بر اساس مطالعه بیرونی و درونی، ضعف‌ها و توانمندی‌ها و نیز فرستاده و تهدیدهایی که گروه با آنها روبروست تعیین شد که در جدول ۲ نشان داده می‌شود.

جدول ۲. تحلیل SWOT در مورد گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی

نمایشگاهی و تهدیدگری	نمایشگاهی و تهدیدگری
	نمایشگاهی و تهدیدگری
	نمایشگاهی و تهدیدگری
	نمایشگاهی و تهدیدگری

بررسی و تحلیل ضعف‌ها، توانمندی‌های فرستاده و تهدیدهای دانش از لام برای بازنگری در چشم اندان، رسالت و هدف‌های راهبردی به شرح زیر را فراهم کرد.

چشم انداز

گروه آموزشی کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه فردوسی منهد با توجه به وجود استادان مجرب و پاسخ‌دهنده طولانی در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی به آینده ای توجه دارد که بتواند مانند یک قطب علمی در این رشته فعالیت کرده و در پیشینه علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی و تربیت داش آموختگان از ریخت، نوآور و دارای مهارت‌های رفاقتی پیشرو باشد. این اثر بخشی نه تنها باید در بعد حرفه‌ای مورد توجه باشد، بلکه با سایر گروه‌های علمی و نهادهای مرتبط داخلی و خارجی مد نظر قرار گیرد.

رسالت

در طول یک ربع قرن فعالیت‌های گروه در حوزه آموزش و پژوهش و ارتقاء سطح برنامه‌ها از مقطع کارданی (۱۳۶۴) به مقطع دکترا (در سال ۱۳۷۹)، این گروه همراه بر کیفیت آموزش تأکید داشته و تلاش کرده است تا داش آموختگان آن از کیفیت لازم در حوزه آموزش و پژوهش برخوردار باشند. در راستای رسالت دانشگاه، حفظ این کیفیت و تأمین مخصوصان نیاز در مقطع‌های مختلف از جمله رسالت‌های اصلی گروه می‌باشد. از دیگر رسالت‌های همچنان‌سازی درس‌ها و نیز داشن حرفه‌ای بایان‌هزایی جامعه است. کمک به ارتقاء علم و دانش و بهره‌گیری از تولید علم از دیگر رسالت‌ها می‌باشد.

هدف‌ها: هدف‌ها به صورت خاص تزویج براساس چهار محور مورد توجه پژوهش پرداخته شد.

آموزش: افزایش کیفیت آموزش، همکاری آموزش با دیدگاه‌های نظری، ارائه آموزش مناسب با نیازهای دانشجویان و جامعه و تربیت مخصوصانی خلاق و نوآور در سه مقطع که از مهارت‌های لازم برای تحقیق انتقادی و تحلیلی برخوردار بوده و بتوانند به طور مستقل به حل مسئله پردازند، فراهم کردن امکانات لازم برای بهره‌گیری بهینه از امکانات موجود در جهت ارتقای کیفی آموزش، استفاده از دانشجویان در پیشینه امور آموزشی.

پژوهش: استفاده از روش‌های آموزش پژوهش گرای افزایش توانمندی‌های پژوهشی دانشجویان از جمله پژوهش نگاه جستجوگر و پژوهشگر در آن و در اعضاء هیأت علمی، افزایش کیفی تولیدات دانشجویان و اعضاء هیأت علمی، افزایش فعالیت‌های گروهی پژوهشی بین استادان و بین استادان و دانشجویان.

خدمات رسانی: ارائه خدمات حرفه‌ای به کتابداران در ایران و در صورت نیاز به کشورهای دیگر، کمک به ارتقاء فعالیت‌های مرتبط با اطلاعات، اطلاع‌رسانی، سازماندهی اطلاعات و مدیریت دانش در داشکده، داشگاه و کشور، کمک به بالا رفتن ارزش اطلاعات و داشت در جامعه.

تعامل پذیری: افزایش ارتباط با همکاران در داشکده، داشگاه و جامعه، افزایش ارتباط با سایر گروه‌های علمی با هدف نشان دادن تأثیر حرفه در پیشینه هدف‌های آن گروه‌ها، تلاش در جهت فعالیت در کمیته‌های شوراهای و تشکل‌های مرتبط با اطلاعات و داشت در کشور، افزایش تعامل با گروه‌ها و تشکل‌های مشابه خارجی.

نتیجه‌گیری

ارائه برنامه راهبردی پاسخی است به سؤال سوم و نیز نتیجه پژوهش انجام شده. برای پاسخ‌گیری به سؤال سوم این مطالعه باید بر اساس اطلاعات جدول ۲ به تدوین برنامه راهبردی پیشنهادی پرداخت. بدینهی است در این ماتریس می‌توان به صورت افقی اطلاعات به دست آمده را موردن مقایسه و تحلیل قرار داد و به پافته‌های جدیدی در قالب یک برنامه راهبردی رسید و یا اینکه به صورت متقابل عمل کرد. به عبارت دیگر در تحلیل SW می‌توان از توانمندی استفاده کرده و برنامه ای برای کاهش ضعف طراحی کرد. برای تقویت ورقی اطلاعات کسب شده شنان می‌هدد که گروه از استادان مجرب و صاحب نام برخوردار استه با تدوین یک برنامه راهبردی مناسب، می‌توان از تحریمهای آنها استفاده کرد و به برگزاری منظم همایش‌های دانشجویی پرداخت و یا تشکیل کمیه ای از این استادان، نظارت پیشتری بر چگونگی برگزاری کارورزی‌ها داشت و مشکلات مربوطه را کاهش دهد. در تحلیل متقاطع مانند OW می‌توان از تحریمه گروه‌های مشابه در فعالیت‌های گروهی استفاده و برنامه‌ای در جهت تشویق این فعالیت‌ها در گروه ارائه کرد و مشکل مربوطه را کاهش داد. بر اساس چنین روشی در تحلیل، که شامل تحلیل‌های OW بود، برنامهای راهبردی پیشنهادی طراحی شد. بنابراین محدودیت این مقاله نمی‌توان تمام برنامهای راهبردی پیشنهادی را ارائه داد، فقط در اینجا برخی از آنها و برخی از برنامه‌های اجرایی مربوطه در راستای چهار مhor مورد مطالعه در جدول آورده شده است. برای کنترل اختصار انتخاب هدف‌ها و برنامهای راهبردی و برنامهای اجرایی پیشنهادی این برنامه‌ها به یک متخصص و نیز مدیر وقت گروه برای بررسی داده شد. برخی از اشکال‌های شناسایی شده اصلاح گردیدند نتیجه در جداول‌های ۳ و ۴ قابل ملاحظه است.

نشکل کنگاهای زوشن پژوهش / برگزی جلسه‌های بحث / و بررسی طرح‌های پژوهش و بررسی پیغامهای برگزی جلسه‌های پژوهش‌های فنی^۱ برای مسئله پایه، همسکلکی مفهود گزینه با استادان در آینه طرح پژوهش و پیشید پژوهش‌ها نیز سازماندهی آغاز استادان، شناسایی داشتچیان توجهند در امور پژوهش و معرفی آنها به استادان برای همسکلکی در پیش‌بزوهش‌های استادان	فرآهنم کردن نسلک مشارکت داشتچیان در طرح‌های پژوهش / شفیق ملکاتی ای پژوهش‌های پژوهشی داشتچیان و فرازش آنها / نشکل کنگاهی آنها	هزایش مهارت‌های پژوهش استادان / شفیق دوچیه پژوهشگرایی در داشتچیان و فرازش مهارت‌های آنها	مشکل
نشکل کنگاهی زوشن پژوهش و برگزی جلسه‌های بحث / و پیشید طرح‌های پژوهشی داشتچیان و فرازش آنها / نشکل کنگاهی آنها	لذوین داریم که داشتچیان داشتچیان و فرازش آنها / نشکل کنگاهی آنها	لذوین داریم که داشتچیان داشتچیان و فرازش آنها / نشکل کنگاهی آنها	مشکل
نشکل کنگاهی زوشن پژوهش و برگزی جلسه‌های بحث / و پیشید طرح‌های پژوهشی داشتچیان و فرازش آنها / نشکل کنگاهی آنها	لذوین داریم که داشتچیان داشتچیان و فرازش آنها / نشکل کنگاهی آنها	لذوین داریم که داشتچیان داشتچیان و فرازش آنها / نشکل کنگاهی آنها	مشکل

برنامه اجزایی	راهنمدها	جمله های هدف	هدف های راهبردی
هزایش مهارت‌های پژوهش استادان / شفیق دوچیه پژوهشگرایی در داشتچیان و فرازش آنها / نشکل کنگاهی آنها	فرآهنم کردن امکنات برای ارتقاء داشتچیان و همه راهنمایی‌های استادان، فرامم کردن فرمخت لازم برای پژوهش و بالا رساندن داشتچیان و فرازش تعداد استادان توائینه با پیشنهاد تحصیل در دانشگاه‌های همیشگی و مسابقات و مسابقه	هزایش مهارت‌های پژوهش استادان / شفیق دوچیه پژوهشگرایی در داشتچیان و فرازش آنها / نشکل کنگاهی آنها	هزایش مهارت‌های پژوهش استادان / شفیق دوچیه پژوهشگرایی در داشتچیان و فرازش آنها / نشکل کنگاهی آنها
لذوین داریم که داشتچیان داشتچیان و فرازش آنها / نشکل کنگاهی آنها	فرآهنم کردن امکنات برای ارتقاء داشتچیان و همه راهنمایی‌های استادان، فرامم کردن فرمخت لازم برای پژوهش و بالا رساندن داشتچیان و فرازش تعداد استادان توائینه با پیشنهاد تحصیل در دانشگاه‌های همیشگی و مسابقات و مسابقه	لذوین داریم که داشتچیان داشتچیان و فرازش آنها / نشکل کنگاهی آنها	لذوین داریم که داشتچیان داشتچیان و فرازش آنها / نشکل کنگاهی آنها
لذوین داریم که داشتچیان داشتچیان و فرازش آنها / نشکل کنگاهی آنها	فرآهنم کردن امکنات برای ارتقاء داشتچیان و همه راهنمایی‌های استادان، فرامم کردن فرمخت لازم برای پژوهش و بالا رساندن داشتچیان و فرازش تعداد استادان توائینه با پیشنهاد تحصیل در دانشگاه‌های همیشگی و مسابقات و مسابقه	لذوین داریم که داشتچیان داشتچیان و فرازش آنها / نشکل کنگاهی آنها	لذوین داریم که داشتچیان داشتچیان و فرازش آنها / نشکل کنگاهی آنها
لذوین داریم که داشتچیان داشتچیان و فرازش آنها / نشکل کنگاهی آنها	فرآهنم کردن امکنات برای ارتقاء داشتچیان و همه راهنمایی‌های استادان، فرامم کردن فرمخت لازم برای پژوهش و بالا رساندن داشتچیان و فرازش تعداد استادان توائینه با پیشنهاد تحصیل در دانشگاه‌های همیشگی و مسابقات و مسابقه	لذوین داریم که داشتچیان داشتچیان و فرازش آنها / نشکل کنگاهی آنها	لذوین داریم که داشتچیان داشتچیان و فرازش آنها / نشکل کنگاهی آنها

هدف های راهبردی	حمله هدف	راهنمای اجرایی
تقویت تلاش مشرکت پژوهشگری و تعامل پیشتر در مشارکه های اداری	از این نظر، همکاری در تلاش، پژوهش و مشاوره، شناسانه توسعه های بالقوه فردی و سازمانی برای پروران لزام دارد.	لذت
تبلیغ هدف آن، افزایش جذبه و تنشتیت حدودی و خوب رسمی	از این نظر، تلاش برای این هدف باید از این دو عوامل مبتنی شود: ۱) تبلیغاتی (تبلیغاتی، تبلیغاتی) و ۲) تبلیغاتی (تبلیغاتی، تبلیغاتی)	لذت
تشکیل منظم داشبوردهای بحث و تکنیک برای داشبوردهای در مردم دروس (پژوهش و پایان نامه)، برگزاری منظم مسایل های رسانیدن و تنشتیت های داشبوردهای ملی	از این نظر، تلاش برای این هدف باید از این دو عوامل مبتنی شود: ۱) تبلیغاتی (تبلیغاتی، تبلیغاتی) و ۲) تبلیغاتی (تبلیغاتی، تبلیغاتی)	لذت
مختلفین بین داشبوردهای استادان، تنشتیت های غیر رسمی در اردوها و جزو آن با داشبوردهای سه مقطعی استادان دور داشتن ساخت مختصات مشارکه ای این استادان مخصوص های دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد به همراه ایجاد آنها با گروه و داشکنندگان و استادان و اضطراب داشبوردهای این دانشگاه و ایجاد درجه	از این نظر، تلاش برای این هدف باید از این دو عوامل مبتنی شود: ۱) تبلیغاتی (تبلیغاتی، تبلیغاتی) و ۲) تبلیغاتی (تبلیغاتی، تبلیغاتی)	لذت
تشکیل چاله های مزدی برای چشمگیری راههای برقراری تعامل پایه ایانها و افراد خارج گردیده، محدود کرده در این همین هی رفره ای و مرتبط از این خالمهات مذکوری به پایانها و گزند های آموزشی	از این نظر، تلاش برای این هدف باید از این دو عوامل مبتنی شود: ۱) تبلیغاتی (تبلیغاتی، تبلیغاتی) و ۲) تبلیغاتی (تبلیغاتی، تبلیغاتی)	لذت
تلاویں برای تعلیم ای برای تکمیل تعلیم	تحول در مباحثه کرده، جای همکاری استادان در مدیریت و تکنولوژی امنی و ایجاد تحول در کرسی های تدریسی تا معلماتی و ایجاد اینها در دور داشکنندگان و ملی، به متفقون خالمهات رسانی و افزایش افراد بخشی کرده در داشکنندگان و جمله	لذت

در برناهه ارائه شده امکانات بودجه و تجهیزات مورد نظر بوده است. این شرایط که خود به تعالیت گروهی اعضاء هیأت علمی گروه و دانشکده نیاز دارد، باید در صورت پذیرش کلیات این برنامه بررسی و پیشنهاد شود. گرچه برنامه راهبردی پیشنهادی می‌تواند با تغییراتی برای گروههای دیگر کابرداری و اطلاع‌رسانی نیز مغایب باشد، ولی فرانیند تدوین برنامه راهبردی که در این مقاله شرح داده شد به عنوان مسمنه ای مانند برای سایر گروه‌ها آموزش، پیشنهاد می‌شود. برنامه طراحی شده برناهه ای دراز مدت

می باشد که در بازه زمانی ۵ ساله می تواند اجرا شود. ولی فاز اول آن، که برنامه ای کوتاه مدت است، می تواند پس از تائید به صورت پکسله در گروه کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه فردوسی مشهد به اجرا درآید و یافته های آن پس از یک سال و نیز پس از اجرای کامل برنامه در بیان ۵ سال ارزیابی شود. بر اساس مفهومیت و توان بر اصلان برخ، از مشکلات احتمالی برداخت.

كتابات

آزاد، اسد الله (1385). اعتمار بخشی گروههای آموزشی کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران. همکاران طرح
محمد حسین دلپیش و رحمت الله فتحی. شهزاد: کتابخانه ملطفه‌ای علوم و تکنولوژی.

برایسون، جان (1381). برنامه‌ریزی راهبردی برای سازمان‌های دولتی و غیر انتسابی. (فرج‌الله عباس
شوران)، ویرایش دوم. تهران: مرکز آموزش مدیریت دولتی.

پریرخ، مهری (1380). بررسی وضعیت کتابخانه‌های داشتگاه فردوسی مشهد و ارائه الگوی مناسب برای
نظام اطلاع‌رسانی در داشتگاه. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی آستان قدس رضوی، ۴(3)، 35-65.

پریرخ، مهری (1386). برنامه راهبردی برای توسعه خدمات در کتابخانه‌ها. تهران: سازمان دفتر و
برنامه‌ریزی، مرکز مدارک، اسناد و موزه‌های.

پربریخ مهربانی و مدیر امایی، بروانه (1380). پژوهشی پیرامون برآمدۀ ریزی راهبردی در کتابخانه‌های داشتگاهی: رویکردی برای ایشان بهرهوری در پژوهش‌های اولیه بررسی اوضاع در سالانه، پنجمین

سیستم اسنادی اطلاعات و مهارک علمی ایران (1379). برنامه استارتیک. بازیابی شده در 12/4/1397 از پژوهشگاه اطلاعات و مهارک علمی ایران [1].
www.irandoc.ac.ir

تعاونی، شیرین (1381). استنادهای کتابخانه‌ای داشتگاه‌های ایران. با همکاری بوری سلطانی، مهران گیز
حریری، جعفر مهراد. تهران: کتابخانه جمهوری اسلامی ایران.

حافظی، ابراهیم (1381). بررسی تناسب سوابقات آزمون کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی با تعداد
واحدیاتی درسی مصوب دوره کارشناسی این رشته. پایان نامه کارشناسی ارشد، مشهد: دانشگاه
فردوسي مشهد.

دانشگاه فردوسی مشهد، معاونت پژوهش و فناوری (۱۳۸۵). *فرمیخت‌گان: گزارش معاشرین ایرانی پژوهشی*.

مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد، معاونت پژوهش و فناوری.

سراجی، حسن (۱۳۷۲). مقدمه ای بر نمونه‌گیری در تحقیق. تهران: سمت.

سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در آفاق ۱۴۰۴ هجری شمسی و سیاست‌های کلی برنامه چهارم

توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران: ابلاخیه مقام معظم رهبری (۱۳۸۲).

تهران: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور.

شعبانی، احمد و خدیوی، شهرزاد (۱۳۸۳). ارزیابی درونی گروه آموزش کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه

اصفهان. کتابداری، ۴(۲)، ۱۸۷–۲۰۰.

عصاره، فریده (۱۳۸۳). *گزارش ارزیابی درونی گروه آموزشی کتابداری و اطلاع‌رسانی*. اهواز: دانشگاه

شهری جمنان.

فناحی، رحمت الله و همکاران (۱۳۸۴). *بازنگری در برنامه‌های آموزشی دوره کارشناسی ارشد کتابداری و*

اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های کشور و تدوین یک برنامه جدید در گرایش‌های مورد نیاز. مشهد: دانشگاه

فرودوسی مشهد.

قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۳). تهران: فردوسی.

کورال، شیلا (۱۳۸۰). برنامه‌ریزی راهبردی برای خدمات کتابخانه‌ای و اطلاعاتی. (ترجمه مجید امیدوار).

تهران: مرکز اطلاعات و مدارک علمی.

محسنی، علی اکبر (۱۳۸۳). آسیبهای فرهنگی و اجتماعی دانشگاه‌ها. در: *دایره المعارف آموزش عالی*.

تهران: بنیاد دانشنهاد بزرگ فارسی، چ. ۱: ۸–۲۰.

محمدی، رضا (۱۳۸۳). راهنمای عملی انجام ارزیابی درونی در نظام آموزش عالی ایران: تجارت ملی و

بین‌المللی. تهران: سازمان سنجش آموزش آموزش کشور، مرکز انتشارات.

معتمدزاد، کاظم (۱۳۸۲). اجلام جهانی سران درباره جامعه اطلاعاتی. تهران: مرکز پژوهش‌های

ارتباطات.

American Library Association (2007). *Library and Information Studies Directory of Institutions Offering Accredited Master's Programs*. Retrieved July 23, 2007 from <http://www.ala.org/alaorg/accreditation.html>.

Arenas Franco, M. & Diaz, R. (1995). Strategic Planning of Human Resources in the Library System of the Pontifical Catholic University of Chile. *Library Management*, 16(3), 15–23. Retrieved November 2, 2006 from Emerald Database.

Birdsal, D. & Hensley O. (1994). A New Strategic Planning Model for Academic Libraries. *College & Research Libraries*, 55(2), 149–159.